

Arbetskraftsrörelser mellan Sverige och Norge under 2001

Gunnar Hedin⁶

Bakgrund

Sedan mer än femtio år har det funnits ambitioner inom det nordiska samarbetet att utveckla förutsättningar för en väl fungerande nordisk arbetsmarknad. För att få en uppfattning om hur detta lyckats behöver statistiska underlag tas fram för att förbättra kunskapen om rörlighet och samverkan mellan de nordiska länderna. Rörligheten kan bl.a. beskrivas i form av pendling eller flyttning över riksgräns mellan två länder. Även antalet personer som över huvud taget fått någon form av löneutbetalning från det andra landet är en indikation på integrationen mellan länderna.

Projektet Nordisk pendlingskarta 2001 genomförs i samverkan mellan Danmarks Statistik, Statistiska centralbyrån i Sverige, Statistisk sentralbyrå i Norge och Statistikcentralen i Finland. Syftet med samarbetet har varit att beskriva den gränsöverskridande arbetsmarknaden under 2001.

Projektet omfattar fem delar nämligen pendling mellan Norge och Sverige, Danmark och Norge, Danmark och Sverige, Sverige och Finland samt Norge och Finland. Resultaten kommer att sammanfattas i en slutrapport. För finansiering av projektet samt för tryck och distribution av rapporten svarar Nordiska Ministerrådet. En delrapport för Sverige-Norge finns utlagd på Nordiska ministerrådets webbplats under adressen:

www.norden.org/pub/miljo/regional/sk/2004-514.pdf

Rapportens syfte är att redovisa några av projektets första resultat, som beskriver arbetskraftsrörelser mellan Sverige och Norge 2001. Vad som avses är rörelser i form av fastställd arbetspendling men

⁶ Författaren är utredare vid enheten för företags- och registerbaserad sysselsättningsstatistik vid SCB. Förfrågningar kan ställas direkt till författaren via e-post med adress fornamn.efternamn@scb.se.

även andra mera tillfälliga arbetsinsatser som utförts på andra sidan riksgården.

Definitioner och begrepp

Undersökningen bygger på registerstatistik från de båda länderna. Utgångspunkten är personer som bor i det ena landet och samtidigt har en löneinkomst i det andra landet.

Två begrepp används genomgående i artikeln:

- **Löneinkomsttagare** är personer som erhållit en löneinkomst i grannlandet oberoende av storlek eller tidpunkt.
- **Arbetspendlare** är en löneinkomsttagare med en inkomst som täcker november månad. Storleken på inkomsten ska motsvara minst 4 timmars arbete. Personen ska dessutom ha tjänat huvuddelen av sin årsinkomst i grannlandet.

Norge en populär arbetsmarknad för svenskar

Svenskar och norrmän som utförde ett lönearbete under 2001 i grannlandet utgjordes av drygt 32 600 personer. Nästan 90 procent av dessa arbetade i Norge och endast 10 procent i Sverige. Norge var således en betydligt intressantare arbetsmarknad för svenskar än vad Sverige var för norrmän. Se tabell 1.

Tabell 1

Antal personer folkbokförda i Sverige respektive Norge med löneinkomst från grannlandet 2001

Folkbokföringsland	Personer med löneinkomst i andra landet	därav arbetspendlare
Norge	4 291	1 300
Sverige	28 285	13 343
Summa	32 576	14 643

Antalet personer av de knappa 32 600 som dessutom klassificerats som arbetspendlare var ca 14 600. Den senare gruppen hade således en närmare anknytning till grannlandets arbetsmarknad än de personer som enbart var löneinkomsttagare och inte klassats som arbetspendlare.

Flödet av lönesummor uppgick till mer än 3,5 miljarder SEK

Den totala lönesumman 2001 för svenskarnas löneutbetalningar i Norge var 3,4 miljarder SEK medan normmännens i Sverige stannade vid drygt 0,3 miljarder SEK. Se tabell 2. Det totala löneflödet över riksgränsen uppgick således till ca 3,7 miljarder SEK.

Tabell 2

Summa löneinkomster i miljoner SEK för personer folkbokförda i Sverige respektive Norge med löneinkomst från grannlandet 2001

Folkbokföringsland	Samtliga löneinkomster	Därav för arbetspendlare
Norge	341	197
Sverige	3 402	2 944
Summa	3 743	3 141

Män och unga dominerade bland gränsöverskridarna

Huvuddelen eller 65 procent av löneinkomsttagarna som var folkbokförda i Sverige och hade arbete i Norge var män. De unga dominerade både bland män och kvinnor. Särskilt bland kvinnorna dominerade den yngsta gruppen 15-34 år. Se tabell 3.

Tabell 3**Andel svenskar med löneinkomst i Norge efter kön och ålder**

Ålder	Män	Kvinnor	Totalt
15-34	50,0	60,2	53,6
35-44	22,7	16,3	20,5
45-54	17,9	16,8	17,5
55-64	8,2	5,9	7,4
65+	1,1	0,8	1,0
Totalt	100	100	100
Antal	18 551	9 734	28 285

Svenska män arbetar främst inom näringslivet i Norge

I tabell 4 redovisas de svenska löneinkomsttagarna i Norge efter de dominerande branscherna. Drygt 30 procent av männen arbetade inom Byggverksamhet därefter följt av Handel och kommunikation med ca 20 procent samt Tillverkning och utvinning med 17 procent. Bland kvinnorna dominerade branscherna Handel och kommunikation med ca 25 procent, Vård och omsorg med 23 procent samt Offentlig förvaltning m.m. med 20 procent av kvinnorna.

Tabell 4**Svenskar med löneinkomst i Norge efter näringsgren i procent av samtliga löneinkomsttagare**

De största näringsgrenarna	Män	Kvinnor	Totalt
Handel och kommunikation	19,3	25,7	21,5
Byggverksamhet	31,6	0,5	20,9
Tillverkning och utvinning	17,0	9,7	14,5
Finansiell verksamhet och företagstjänster	12,5	14,0	13,0
Offentlig förvaltning mm	7,6	19,8	11,8
Vård och omsorg	5,8	23,1	11,7

Näringslivet var den sektor som var mest attraktiv för männen. Närmare bestämt ca 80 procent av männen fick sina löneinkomster från näringslivet och endast 20 procent från offentlig sektor. Se tabell 5. Bland kvinnorna var fördelningen mellan näringsliv och offentlig sektor betydligt jämnare. 60 procent av kvinnorna arbetade inom

näringslivet och knappt 40 procent inom offentlig förvaltning och service.

Tabell 5
Andel svenskar med löneinkomst i Norge efter sektor i procent av samtliga löneinkomsttagare

Sektor	Män	Kvinnor	Totalt
Offentlig förvaltning	12,7	38,6	21,6
Näringslivet	85,4	60,4	76,8

Få och unga normmän arbetade i Sverige

Antalet personer som var folkbokförda i Norge och samtidigt hade en löneinkomst i Sverige var betydligt mindre än antalet svenskar som hade löneinkomst i Norge. Knappt 4 300 personer var skrivna i Norge och hade en löneinkomst i Sverige 2001. Av dessa klassificerades 1 300 som arbetspendlare. I likhet med svenskarna i Norge var huvuddelen män och de var unga. 60 procent var män och 40 procent kvinnor. Andelen män 15-34 år var 45 procent medan andelen unga kvinnor var så hög som 70 procent. Se tabell 6.

Tabell 6
Normmän med löneinkomst i Sverige efter kön och ålder i procent

Ålder	Män	Kvinnor	Totalt
15-34	45,5	69,5	55,2
35-44	17,8	13,3	16,0
45-54	20,5	10,5	16,5
55-64	13,6	5,5	10,3
65+	2,6	1,2	2,0
Totalt	100	100	100
Antal	2 565	1 726	4 291

Näringslivet dominerade både bland norska män och kvinnor med arbete i Sverige

I likhet med svenskarna i Norge utgjorde Handel och kommunikation den största branschen för normmän i Sverige. Den sysselsatte totalt 24 procent av de normmän som hade löneinkomst i Sverige.

Fördelningen mellan könen var relativt jämnt fördelad. Se tabell 7. Andra viktiga branscher var Vård och omsorg, Utbildning och forskning samt Personliga och kulturella tjänster som vardera satsade 15 - 16 procent av norrmännen i Sverige. Det rådde inga stora skillnader mellan män och kvinnor förutom inom Vård och omsorg där 25 procent av kvinnorna hade löneinkomst jämfört med 11 procent för männen.

Tabell 7
Norrmän med löneinkomst i Sverige efter näringsgren

Vissa näringsgrenar	Män	Kvinnor	Totalt
Handel och kommunikation	22,5	26,1	24,0
Vård och omsorg	11,2	24,5	16,6
Utbildning och forskning	18,7	11,3	15,7
Personliga och kulturella tjänster	13,6	17,4	15,1
Finansiell verksamhet och företagstjänster	12,6	11,6	12,2

Huvuddelen av norrmännen eller nästan 70 procent arbetade inom Näringslivet. Skillnaderna i fördelning mellan kvinnor och män var relativt små. Se tabell 8.

Tabell 8
Norrmän med löneinkomst i Sverige efter sektor

Sektor	Män	Kvinnor	Totalt
Offentlig förvaltning	31,3	34,0	32,4
Näringslivet	66,7	66,0	67,6

Pendlarna kommer inte bara från gränsregionerna

Den regionala fördelningen av kontakterna mellan länderna beror bl.a. på var de stora befolkningskoncentrationerna ligger i förhållande till riksgränsen. Oslo som huvudstadsområde ligger exempelvis avsevärt närmare riksgränsen än både Stockholm och Göteborg. I övrigt har Sverige och Norge en lång gemensam riksgräns som mestadels löper genom glest bebodda fjällområden. Den sydligaste delen omfattar relativt tätbefolkade fylken och län som Østfold, Akershus och Hedmarks fylke på den norska sidan samt Västra Götalands län och Värmlands län på den svenska.

Huvuddelen av kontakterna mellan den svenska och den norska arbetsmarknaden sker från län som ligger i anslutning till riksgränsen mellan de båda länderna. 57 procent av svenskarna som hade en löneinkomst från Norge var folkbokförda i ett län som gränsade till Norge. Se tabell 9 A. Från Västra Götalands respektive Värmlands län kom 27 respektive 17 procent av dem som hade löneinkomst i Norge. Av arbetspendlarna kom 30 respektive 23 procent från dessa län. Från Stockholms län kom 10 procent av löneinkomsttagarna och 7 procent av arbetspendlarna. En relativt stor andel löneinkomsttagare, närmare bestämt en tredjedel, kom från län utanför gränslänen. Nästan alla kommuner i Sverige hade invånare som hade någon kontakt med den norska arbetsmarknaden.

Pendlarna arbetar i sydöstra Norge

Mer än hälften av de svenskar som hade löneinkomst i Norge fick sina inkomster från arbetsställen i sydöstligaste delen av Norge d.v.s. Oslo, Østfold och Akershus fylken. Den regionala fördelningen mellan löneinkomsttagarna och arbetspendlarna varierar något. Andelen arbetspendlare var av naturliga skäl större i gränslänen än i övriga län.

Tabell 9 A
Regional fördelning 2001 av flödet av löneinkomsttagare från Sverige till Norge

Bostadslän	Löneinkomsttagare		därav arbetspendlare		Arbetsfylke	Löneinkomsttagare		därav arbetspendlare	
	antal	%	antal	%		antal	%	antal	%
Gränslän totalt	16 092	56,9	8 672	65,0	Gränsfylken totalt	10 840	38,3	4 917	36,9
därav Västra Götaland	7 705	27,2	3 942	29,5	Østfold	2 791	9,9	1 463	11,0
Värmland	4 835	17,1	3 023	22,7	Akershus	3 307	11,7	1 646	12,3
Stockholm	2 717	9,6	912	6,8	Oslo	8 985	31,8	4 763	35,7
Övriga län	9 476	33,5	3 759	28,2	Övriga fylker	8 460	29,9	3 663	27,5
Totalt	28 285	100	13 343	100	Totalt	28 285	100	13 343	100

Varifrån hämtar Sverige norsk arbetskraft?

Flödet av löneinkomsttagare från Norge till Sverige var betydligt mindre än i den motsatta riktningen. Ca 4 300 personer registrerades i undersökningen som löneinkomsttagare och 1 300 som arbetspendlare. Av dessa bodde 61 procent i fylken som gränsade mot Sverige. De viktigaste gränspfylkena var Østfold och Akershus fylken. Därifrån kom ca 60 procent av löneinkomsttagarna med inkomst från Sverige.

Tabell 9 B

Regional fördelning av flödet av löneinkomsttagare från Norge till Sverige

Bostads- fylke	Löneinkomst- tagare		därav ar- betspendlare		Arbetslän	Löneinkomst- tagare		därav ar- betspendlare	
	antal	%	antal	%		antal	%	antal	%
Gränspfylken totalt därav	2 121	49	791	61	Gränslän totalt	2 097	49	779	60
Østfold	653	15	353	27	Västra Götaland	1 267	30	493	38
Akershus	627	15	148	11	Värmlands län	334	8	129	10
Oslo	1 385	32	301	23	Stockholms län	1 015	24	266	20
Övriga fylken	785	18	208	16	Övriga län	1 179	27	255	20
Totalt	4 291	100	1 300	100	Totalt	4 291	100	1 300	100

... och var i Sverige arbetar de?

De norrmän som hade löneinkomst i Sverige fick sina inkomster i Sverige framför allt från Västra Götalands, Värmlands län och Stockholms län. 62 procent av de norska löneinkomsttagarna i Sverige hade löneinkomst från dessa tre län. 11 procent hade löneinkomst från övriga gränslän och 27 procent från "Övriga län".

Fortsatta studier

Är pendling eller tillfälliga arbeten på andra sidan riksgränsen första steget mot flyttning till grannlandet? Eller flyttar man för att kunna pendla och därigenom utnyttja det högre löneläget i Norge och de lägre priserna i Sverige? Det senare skulle kunna vara den viktigaste förklaringen till att fler svenskar arbetar i Norge än tvärt

om. Hur många av dem som pendlar till Norge är norska medborgare eller har Norge som födelse-land?

Ett ytterligare steg i beskrivningen skulle kunna vara att analysera materialet, t.ex. genom att utforska sambanden mellan flyttning och pendling i kombination med utbildningsnivåer och familjeförhållanden. Särskilt viktigt är att under en längre tid följa dem som flyttar eller pendlar över riksgränsen för att se vilka mönster som kan uppenbaras i integrationsprocesserna.

